

Väster.

Hushåll. På 1800 talet var ju inde västerna kända i den användningen som nu
jag har ju något i minnet från min barndom, hämtat från di gamla.
Min mor tala om då hon själv på ett ställe här i byn, (alltså på 1870 talet)
då blanda di ricke i bland mycket. Grödan hade slagit fel, och där var ator
familj. De var ricker som växte i bland sädlen, brödet blev beskt av rickerne.
Ärter togs även i bland, de blev något bättre. Förr, var där ofta i rågen en
sorts ogräs kallat klist, samt en sort kallat skalle, när de var ont om brödföden
fick de matas joint med rågen. Annars gick de näget bort när di flöd rågen
plumura drieras den ju. Syres ans intet i den skalle utstrækning förr, som nu.
De beredde ju på att di förfodl anräcka dem. Di gamla sa, sellit e kreaturs
för. Morötter, har alltid anv i stor utstrækning. Gula morötter togs mest till
djur, men di rödgula, iller som di gamla sa, karotteröder var mycket till med.
Till soppor, slurning, kakles hela och ets. Morötter anv till sonerfärg.
Rap, även annat, den saften anv till sprödkorn, radasaff &c. glöda som hade fäsk,
(de var belägg på lungan). På senare tid har morötter, och kålrabbe, mycket anv
pökta, som rabbanos. Morötter haktes ibland linjen som ersättning förr
söder,

I även ordet gesse anv.

Som ersättning för kafffe har många sortter varit i bruk. Di gamla, där i bland
men tala om att di hade taig, ärtor, kastanjer, agaren. Då var ju ända ingen
sanson. Råg, rukafffe var ju ända de bästa, även korn, men kastanjer, och agaren
(skollen) var rent av omöjligt. Ästkafffe hade en vacker färg, men långt i från god.
Säckerbeter har mycket anna men de är ju på senare tid, de blir rätt så god.

En gem. kaffetillsats var, torkade, och rostade brödskärpor, samt eikoria.

Den senare ans även nu, di som anna i nutid är ju många. Råg, och vetekli är bland
de förmänta nu. Jag minns di tala om, för omkr 60-70 år sen, färliga gick till
di färnåne i flörley och tiggde kaffesump, som di torka, och krossa på.

Som ersättning för tibak vet jag di plocka vinbärslad respalta, björnbärslada,
som di torka, och rökte. Här skall finnas en vild växt i björerna som di har använt.
Swamp, di har ju endast varit de år efter sekelskifftet som de har blivit känt.
Där var ju ingen förr som förfodat att använda dem. Di visste egentligen inte att
där fanns någon exempelart som var förbärlig. Di fröslde den rent av var giftig
även för kreatur. Där som varit swamp på botesplatser, och ett kreatur
blev sjukt, s. ex. kasta, blopis, droddle di hun hade slagd swamp.

Mär de blev känt att di plocka swamp till mat yttre många hår kan di skölja på
di sydliga swamparna, i hina. Här va di repreechede mā di store laven, i di små grän.

Drycker. Ett gam. fyllsättningsmedel till öl, var ju humle, malt. Där blev ju starkt mättöl, så svagdricka. Embärsdricka var även som nyutningadryck. Embären plackades och kryggdes som vanligt i öl. Men en bärin kryggdes även och dracks som så. Men de är som medel mot sjukdom. Di sem var klona, hade blåbär, numera dricks de för bloddryck. Blåbär, kölen, även kallade blåbura föllebär, di är ju softfulla, kända för att di blir olägga när di åter för många. Så krängbär, emö var ta hårda bär, dessa tre sortar ger kraftig dryck, på grund av deras sammansättning. Slånbär har alltid använts till nyutning. Barken av stenbuske brukna man att lägga på bränvin, men de var för att lägga bränvinet skulle få en vacker färg, de likna de konjak. Gamla hade alltid malurabränt. De fogs ju när di hade några krämpor, likaså kamfer, eller peppar på bränvin. Da var ju di gamla medelen mot krämper. Jag vet att di har lagt embär, och mältebär, (av krämmässan) på bränvin, men de har varit medelen mot viss åkomma. Jag misstan bra mot värk. Som rengöringsmedel har alltid, och är ännu nässlan ett häft medel. Till glas, som flaskor, burkar, ad. är de bra. Glaset blir klart och friskt. Till lagg härl är friskt ensis ett gam. medel. Ytärden får en ren frisk doft. Mot ohyra är nässorna ett utmärkt medel.

Mot mal lades malört, heta knistar lades i bland kläderna. Mössor var bra att ligga i sängerna, medel mot loppor. Mot näggethyra, och or, har fotogen anv. Malört, och anns har ju ansetts som verkliga medel. Hölle, (fläder) har också anv i sadeskinger, de var ju känd för sin starka doft, själva hölleblomstern.

Till färgning lags för i bilden björklöv, hinnakjärs, ståinamäss, de kallades mossgreen. Av björk koktes löven så spradet blev gult sen lades garnet i. De var mest garn. På den tiden vävdes ju Grön massa laga av stenar, den behandlades på samma sätt, likaså hinnakjärs. Svart färga di i bresel som di fick hos garnarna, där till sattes svärta som di också fick hos garnaren. Breseln koktes först, men om di endast färga i breseln utan svärta, blev de som uter var, addded. Som prydnadsväxter i di gammaldags haaga var alltid först och främst vintergröna levendel, isop, mynta, ambrett salvia, så en mycket gam växt, tysk nälla, den är helt utdöd, gåblecas hegg, känd för sin starka doft. Alla dessa sortar hörde till de luttegea. Till blommeana hör di gammaldags näjlikorna, som prunka i alla färger.

Även sånnegräs, hörde till prydnader. Di gamla, stora, rosenbuskarne, som här kan ju finnas någon annu. Påk, och piengslipor, samt di gammaldags harakemana, (primulla) som var både röda och gula. Porer prunka alltid vid midsommarslidor. Görsonenk (jasmin) hyssarkroner, Mattiolar, hortsyrenor, samt syrenbuske,

"Även solseksa, (ringblomma) vallmua, (vallmo) jeroginer, (dalier) hörde till gamla tider.
Vilda växter har alltid gjärna tagits hem både planterats och satts inne.
Hägg, ängabolla, jögastava, lilkonvalj har blivit till dekoration vid många högtidars haseloria, (osel) både i blom, och bärklockor, samt ulvarönn här också till prydnadsväxter. Numera tages ju vilda växter i större utsträckning, även i fönstret sig fogs gärna blommor in, särskilt vid högtid, även till sändan.
Di gav ofta bord blommor, även vid födelsedag, men aldrig före hem med köpta.
Di kunde ju gå bort och titta nära blommor, där som fanns, när di ville särskilt ha blommor att geva. De är nog omkr 40 år sen di börja med att hägna blommor till uppvisningar. Sen har de blivit allt mer i bruk. Di före hem inte för, att di köpte blommor för att väcka hemana. Di hade egentligen inte råd.
Jag minns, för omkr 60 år sen, en gammal gumma hem med en blommad pelargonia till mrs på födelsedagen. Så de kunde hända om di själv hade blommor, di tog dem vid tillfälle.
Enighetsblommor är ju en gammaldags växt. Den togs vara på, den kan ju fara, och sen vara som prydnad. Di brukte lägga sidana blommor på komullen mellan dubbel fönstern. Till begravning brukte di binda krans av vintergröna, med enighetsblommor. Då här ej var andra. Lavendelknoppar forskades och gjordes. Där lades några knoppar på grisen, för att få en behagligare doft i stugan när så behövdes.

Läkekonst och magi.

Mot vattenrot hoktes, då de av stammen på en. Di skjälfde stammen så spanskades den och koktes. Men även lrefodium (vattenklöver) hoktes och dracks för vattenrot kjejkär, (en sorts svarta bär som liknar enbär) hoktes, för kikkosta.

Björnbärssötter hoktes till starkt få, för blodrenning, (usslag) Färcod, calmusrot ordinerades av en klok, för nästan allting. Di skulle haka roten, och dricka fäct.

Höllesti (fläderse) är ett gam. medel mot förskyning. Dokta höllebremmar lades även i samband med rågonjölsgröt, som dragplaster på bölder.

Röllika, som plackas på alla dikesrenar, koktes, och drackes var för delig mage. Di placka hela mängder som forskades, och lagrades. Alla sådana drycker sålades så di drack fäct. Legebla lades på sår som läkemedel, likaså alltör.

Huslik, var här gott om för i tiden, den växte på di gamla halmtaken, den användes vid beränna hader, sätten kramades ur, och lades om.

Di gamle hade gott om kämjan (kummis) som växte utmed en vägg, även den togs dels i beröd, även koktes, och dracks vattenrot. De skulle vara för mask i magen.

Persiljerötter, som hoktis, och vattnet druckits, har ordinerats för urinleesvär.

Löfprö (linfrö) åds, för skräffler, di togs i skelebladernia, skjälfdes mer med vattnet.

Seddurt (sötklomander) har också anv. som läkemedel.

Ornbukse skulle vara bra mot värk. Di skulle ligga på den. Ornbunk och pekarö (tibast) togs gärna midsommarften, den innehöll mer kraft då.

Di skulle inte lukta på pioner midsommarften då fick di kräpta.

Svamp, som växte på eksträd, hälst avhuggna sådana, togs, di torckades. Di användes till rökelse, när di kom i före vid mågot ont i väder och vind.

Blommor sattes gärna in, för doften skulle, syren, lilyer, ornbunk, tibast.

Di som syssla med signeri, och dylikat fäloka blommor av alla slag midsommarften som torckades, och så omu som rökelse mot alla sjukdomar. Särskilt sannhansurter (hasselkristar) togs då, den var av klokta högt värderad. Ornbunkens frötar ju blomma midsommarmatten, även den var särskilt i fråga. Där skulle vara särskilt kraft med dem sorderna. Di skulle faga flyggrönn, och urhalka, till en pipa, genom dem skulle di blåsa för att dra bort skräsmuan, (de fodras ju större utlägg)

Di skulle lägga hasselkvarsta (hasselkristar) i hring potatisen när di lade dem i stack, så gick inte rötor dit. Di ber på sig urtök, flyggrönn.

De är klokta gummar, och gubbars ordin, även allt av krok också som beskr.

Midsommarlevasden togs alltid vara på den som först visar, de först.

Härleksblommor sattes två kristar i takbjälken. De var som gräden om festfolk. Närde di i huj, blev de ingsel, växte di i från varann, eller varann gick de omväxli.

Medel mot engelska sjuhan hade bleka gummar och gubbar, dylika
kronster. Så som, di skulle daga skellt os mje sorters tröd, och gora avskok. De-
skulle barnet boda i, eller trälles med. Eft annat, att ungt tröd som var så
värsl, att de var i hoppväset mere vid, och vänta i hopp uppe. Så att de kunde gjup-
nas så mycket att di kunde fräda barnet i genom. Eft dylikt, var, att di skulle
taga en gren av flygtrönn, och klypa så att den inte klyptes i ändarne.

Genom den öppningen skulle di fräda barnet.

Nidgrenar, vred di halcke, sådana ridehankar, ans nel lappskott, (villarpeskott)
di skulle skjuta igenom dem.

Eft medel, mot epsum som även i senare tid, kan ju beskr. Di trälta di
angripna ställen med osihad myjalle, sen slog di myjallen till in höllebuske.